רכז א מיי׳ פ״ד מהל׳ אבל הלכה א טור ש״ע י״ד

סיי שנב סעיף א ב: רכח ב ג ד מייי פי״א שם הלכה ה ופ״ו

:15

ל) נדה עא. [תוספ' נדה פ"ט עי' תוס' שם ד"ה אלא טעמייז. ב) כתובות ח: שענר ן, כאוכוע א. [תוספתא שם], ג) [גי' הערוך לדרא ועי' ב"מ נא. דאיתא התם נדרייתא פרש"י בגדי קנבוס], ד) [מגילה ג: ע"שן, ה) ותוספתא פ"בן, ע שן, ש) [מוספנוו פ פן, 1) [ל"ל המקשיר הכי איתא בע"י ופרש"י לשון וקשרו מספד], ו) [פי׳ תכריכין עי׳ רש"י עירובין מא: ובע"ו יו. לש י שלוכן ממו וכש דיו: ד"ה בזוודתא], **ח)** ב"ב קטו. ע"ש, **ט**) [שס], י) יומא פו: פז. ע"ש חדושיו כ. מ. סוטה כב. ערכין ל:, כ) ובשאלתות אי כתיפיון, ל) שייך למתני דף כח ע"ב, מ) ולעיל כב:ז, לף כווע כן מון נשל כבין, () [דף כג. ד"ה כל], מ) [דף יח. בד"ה ובגונסטרי וע' ברא"ש סי' נגז.

תורה אור השלם 1. עַל שָׁדַיִם סֹפְּדִים עַל שדי חמד על גפן פריה:

לא תַּגְשֶּׁה פְּאַרְךְּ חֲבוֹשׁ עָלֶיךְ וּנְעָלֶיךְ תִּשִּׁים בָּרַגְלֶיךְ וַלֹא תַעְטָה עַל שפם ולחם אנשים לא קאבל: יחזקאל כדיז 3. אַל תִּבְכּוּ לְמֵת וְאַל תנדו לו בכו בכו להלר אַת אַרץ מולדתו: ירמיהו כב י

הגהות הב"ח (א) גפ' אי הכי שריא (לכו). מו"מ ונ"ב ס"ח להו:

גליון הש"ם תום' ד"ה בכליכה וכו'. מביחין רחיה להח דחמר

מוסף רש"י

היו מטבילין את הכלים. אף הכלים של קודם למיתה (נדה נוא.). קונט *יו....* והיו נדות במיתתן הן משונין מכל .(DU) לקרוביו. שהיו קוברים אותו בכלים יקרים כגון שילאיו וסלהות וכתובות בגד קנבוס שאינו שוה אלא דינר (שם). כל המתקשה על מתו יותר מדי. שמתאונן על (קדושיו פ:). לא אזל לבי אבלא. לפי שלא היה רונה להתבטל מלמודו (רשב"ם ב"ב קטו.). נעשית לו ב קומה בעיניו כהיתר. דומה בעיניו כהיתר (ערכין ל: וכעי"ז מומה כר.).

כליכה. מטה של מתים: על גבי נדות מתות. הכלים שנשתמשו בהן בעודן בחיים שנטמאו בנגיעתן שהנדה מטמאה בנגיעתה אדם וכלים: והיו נדום חיום מסביישום. שעושין בהן מה שחין עושין לשחר מתות: קשה לקרוביו. בתכריכין טובים: לרדח. קנבום:

בר זווא. הנקנה בזוו: אין מועד לפני חכמים. שיכולין להספידו: על לב. מטפח כנגד הלב: ביד. קופן יד זו לזו: ברגל. מכה רגלו בקרקע: מפני הסכנה. שהופך הסנדל ושובר רגלו: ניענע ראשו. שנראה שניחם מעלמו: לכל אומרים שבו. כשעומדין לפני הנשיא: חבורתא איכא. חבורות הן שאלו קוברין מתים שלהם לבדם ואלו קוברין מתים שלהם לבדם: ולה ישוב עוד וגו'. משמע מכאן ואילך לא יעשה לעולם תשובה:

בכליכה והיו עניים מתביישין התקינו שיהו הכל מוציאין בכליכה מפני כבודן של עניים בראשונה היו מניחין את המוגמר תחת חולי מעים מתים והיו חולי מעים חיים מתביישין התקינו שיהו מניחין תחת הכל מפני כבודן של חולי מעים חיים "בראשונה היו מטבילין את הכלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על גבי כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות בראשונה מטבילין על גבי זבין מתים והיו זבין חיים מתביישין התקינו שיהו ממבילין

על' גב הכל מפני כבודן של זבין חיים י בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו קרוביו מניחין אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן א ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן אמר רב פפא והאידנא נהוג עלמא אפילו י בצרדא בר זווא: אין מניחין את המטה ברחוב: אמר רב פפא יי באין מועד בפני תלמיד חכם וכל שכן חנוכה ופורים י והני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא איני והא רב כהנא ספריה לרב זביד מנהרדעא בפום נהרא אמר רב פפי דיום שמועה הוה וכבפניו דמי אמר עולא ® הספר על לב דכתיב י על שדים סופדים מיפוח ביד קילום ברגל תנו רבנן המקלם לא יקלם בסנדל אלא במנעל מפני הסכנה אמר רבי יוחגן האבל כיון שניענע ראשו שוב אין מנחמין רשאין לישב אצלו ואמר רבי יוחגן י הכל חייבין לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה ואמר ר' יוחנן י לכל אומרים להם שבו חוץ מאבל וחולה אמר רב יהודה אמר רב ^ח אב'ל יום ראשון אסור לאכול לחם משלו מדאמר ליה רחמנא ליחוקאל ² ולחם אנשים לא תאכל רבה ורב יוסף י מחלפי סעודתייהו להדדי ואמר רב יהודה אמר רב ' מת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה רב המנונא איקלע לדרומתא שמע קול שיפורא דשכבא חזא הגך אינשי דקא עבדי עבידתא אמר להו ליהוו הגך אינשי בשמתא לא שכבא איכא במתא אמרו ליה חבורתא איכא במתא אמר להו באי הכי שריא לכו ואמר רב יהודה אמר רב ל כל 0 המתקשה על מתו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה ההיא איתתא דהות בשיבבותיה דרב הונא הוו לה שבעה בני מת חד מינייהו הוות קא בכיא ביתירתא עליה שלח לה רב הונא לא תעבדי הכי לא אשגחה ביה שלח לה אי צייתת מוטב ואי לא צבית " זוודתא לאידך מית ומיתו כולהו לְסוף אמר לה תימוש זוודתא לְנפשיך וְמיתא 3 אל תבכו למת ואל תנודו לו אל תבכו למת יותר מדאי ואל תנודו לו יותר מכשיעור הא כיצד " שלשה ימים לבכי ושבעה להספר ושלשים לגיהוץ ולתספורת מכאן ואילך אמר הקדוש ברוך הוא אי אתם רחמנים בו יותר ממני בכו בכו להולך יי אמר רב יהודה להולך בלא בנים רבי יהושע בן לוי לא אזל לבי יי אבלא אלא למאן דאזיל בלא בני דכתיב בכו בכו להולך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו רב הונא אמר זה שעבר עבירה ושנה בה רב הונא למעמיה י דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא אימא נעשית לו כהיתר אמר רבי לוי י אבל שלשה ימים הראשונים יראה את עצמו כאילו חרב מונחת לו בין שתי י (יריכותיו) משלשה עד שבעה כאילו מונחת לו כנגדו בקרן זוית מכאן ואילך כאילו עוברת כנגדו בשוק: ולא של נשים לעולם מפני הכבוד: אמרי נהרדעי לא שנו

בבדיבה. גרס בערוך בשני כפי"ן ואית דגרסי כליבה בבי"ת השניה כמו הללו חוזרין לכלובן (בילה דף כד.) וכמו ככלוב מלא עוף (ירמיה ה) אי נמי כמו מכליב (לעיל דף י.) ופירש הקונטרם כעין סולם והיינו כעין תפירות רחוקות זו מזו ומביא הא

> ונתנום בכליכה ואם כן לריך לגרום בפיוט של חרבן בית המקדש בתשעה באב עמון ומואב הוליאו את הכרובים וכליכה היו בם מסובבים וגרס בב׳ כפי"ן לגירסת הערוך וכל זה שלא לביים מי שאין לו וכן איתא במסכת בכורים (פ"ג מ"ז) ברחשונה מי שהיה יודע לקרו' כו' ומאותה ההלכ' ° מביאין ראיה להא דאמר שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם דלא בעי למימר שלה יקרה שליח לבור עמו כי בימיהם לא היה קורא שליח לבור עם הקורא ומה שרגילים עתה לקרות זהו מפני כבודו של הורא שלא לביים מי שאינו יודע וכדאמר גבי בכורים בראשונה מי שהיה יודע לקרות קורא ומי שאינו יודע לקרות (אינו קורא) מקרין אותו נמנעו מלהביא בכורים התקינו שיהו מקרין את הכל (בכורים פ"ג מ"ו): ונהג קלות ראש בעצמו. שלוה כן נשעת פטירתו וי"מ לאחד מבני ביתו בחייו ולשון בעלמו משמע כפירוש ראשון: ל אבל לא משפחות.פירושקופק כפיו זו בזו וא"ת הא תנן

> פרק משילין (בילה דף לו:) אין מטפחין ביו"ט ופי' בקונטרס בפרק המביא כדי יין (שם דף ל. בד"ה מרקדין) משום שיר או משום אבל ומאי איריא בי"ט ומשום שמא יתקן כלי שיר אפילו בחולו של מועד הסור משום לער ול"ל דמשום שיר קתני ולא משום אבל: מפרח ביד. כדפרישית סופק כפיו זו על זו והכי משמע בהוריות בירושלמי כשתפס רבי יהודה את ריש לקיש שרי רבי יוחנן טפח בחדא ידיה [א"ל] ובחדא ידיה טפחין כו׳ ומספקין פירש בקונטרס בבילה (דף לו:) כף על ירך ואם כן ויספק את כפיו (במדבר כד) על ירך הן שתי כפים על שתי ירכים ול"ע: ה"ג ר"ח לא יקדם במנעד ודא בסנדל מפני הסכנה.

> פירוש דיחף שרי טפי דנוהר היטב פן ימק: ה"ג ר"ח לבל אומרים להן שבו

חוץ מאבל וחולה.

פירוש תלמידי חכמים שעומדין לריך לומר שבו אבל וחולה אפילו עמדו אין לריך לומר שבו דלא די שעמדו שאין לריכין לעמוד ואם כן פשיטא שישבו בלה רשון אסור יום ראשון אסור

לאבוד משדו. פירשתי למעלה אפילו אוכל כמה פעמים באותו יום דלא קתני סעודה ראשונה: אבורך בעשיית בודאבה. משמע דבתלמוד תורה שרי ולא אסור אלא חכם שמת דבית מדרשו בטל ^{מ)} מיהו בשעת הולאת מת או מבטלין ת״ת כדאמרינן פ׳ שני דכתובות (דף m: ושם) ובפ"ק דמגילה (דף ג:) מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה ומיהו היכא דאיכא חבורתא מספקא ליה ועוד האריך רבי יצחק בתשובה והביא ראיה מן הירושלמי: לגיהרץ ודתספורת. למעלה ⁰ פי' ריב"א היה אומר [שגרסינן] לכבוס ולתספורת ופירש למעלה ^D דאשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' ובתוספות פירש דלא ידע מנא ליה: מבאן ואילך באילו עוברת בנגדו בשוק. עד י"ב חדש והכי איתא בירושלמי כל שבעה החרב היא שלופה עד שלשים היא רופפת לאחר י"ב חודש היא חורת לחערה ולמה הדבר דומה לכפה של אבנים כיון שנודעועה אחת מהן נודעועו כולם ובש"ס דידן נמי אמרינן (שבת דף קה:) אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין כו':

שבו הוץ מאבל האור רב אבל אסור לאכול ביום ראשון משלו, שנאמר ולחם אנשים לא תאכל. רבה ורב יוסף, בימי אבלם היו מחלפין סעודתן להדדי. אמר רב יהודה אמר רב, מת בעיר אמר רב יהודה אמר רב אבל אסור לאכה, עד שינהן לקבורתו. וכל המתקשה על מתו יותר מדאי, על מת אחר הוא בוכה. דההיא איתתא דהוו לה שבעה בני, ומית חד מינייהו, והוות מתקשה יותר מדאי, ושלח לה רב הונא, ולא אשגחה ביה, ומתו לה כולהו, ומתה היא נמי. ת"ר אל תבכו למת, יותר מדאי. ואל (תנודון לו, יותר מכשיעור. הא כיצד, שלשה לבכי, ושבעה להספד, שלשים לגיהוץ ולתספורת, מיכן ואילך הרי הוא קישוי. בכו בכו להולך. אמר רב, להולך בלא בנים. ר' יהושע בן לוי לא הוה אויל לבי אבילא, אלא אמאן דשכיב בלא בני. כי לא ישוב

מהלכות י"ט הלכה כב סמג דאמרינן במדרש נטלו את הכרובים עשין ב ולאוין עה טוש"ע שם כי תא סעיף ה: דכם ה מיי פי"ג מהלי אבל הלכה ג סמג עשין ב טוש"ע י"ד סי" שעו סעיף א: רל ו ז מיי שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף א בהג"ה וסעיף ב: רלא ח ט מיי שם פ"ד הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סי׳ שעח סעיף רלב י כ מיי׳ שם פי״ד הלכה י סמג שם טוש"ע שם סיי שמג סעיי א וסיי שסא סעיף ב: רלג ל מ מיי שם פי"ג הלכה [י] יא סמג שם טוש"ע שם סיי שלד סעיף :6 בלד ג מיי׳ שם הלכה יב :טוש"ע שם סעי׳ ד

רבינו חננאל

בכליפה כו'. ובכל אלו היו העניים מתביישים, התקינו חכמים לעשות . לעשירים כדרך שהיו עושים לעניים, שלא יהא הפרש ביז עשירים לעניים. חפרש בין עשירים לעניים. ת״ר, בראשונה היו מניחין מגמר תחת מתים בחולי של מעיים, וכו', וכך היו מטבילין את הכלים גבי הנשים שהיו מתות נדות, וכו', וכך היו מטבילין הכלים על גבי המתים כשהן זבים, והיו בכל אלו החיים מתביישין. התקינו שיהו עושין כן לכל. בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו, שהיו מוציאין בתכריכין ממון רב והיתה קשה עליהן הוצאתם מניחין ובורחין. עד שבא . רבז גמליאל וניהג קלות דבן גנוליאל וניונג קלוונ בעצמו, וצוה להוציאו בכלי פשתן, ונהגו כל העם לצאת בכלי פשתן כמותו. והאידנא נהוג עלמא אפילו בצררא בר זווא. פי׳ בחלוק בר ווא, פיי בותוק בו זווא. מתני' אין מניחין את המטה במועד ברחוב, שלא להרגיל ההספד. אמר רבה בר רב הונא, אין מועד בפני תלמיד חכם, וכל שכז חנוכה ופורים. וכל שכן חנוכוו ופודים, אלא מספידין בהן. והני מילי בפניו, אבל שלא בפניו לא. ויום שמועה במועד. אמר עולא, הספד על לב, שנאמר על שדים סופדים. ל) טיפוח ביד, קילוס ברגל, שנאמר הכה בכפד ורקע ברגלד. ת"ר בסנדל, מפני הסכנה. אמר ר׳ יוחנו. אבל כיוז שנענע רייחונן, אבי כיון שנענע בראשו, שוב אין המנחמין רשאין לישב אצלו. ואמר יוחנן, הכל חייבין לעמוד לפני נשיא חוץ לאמר לפני נשיא חוץ מאבל וחולה. ואמר ר' יוחנן, לכל אומר' להן